

Γράφει ο **Γιάννης Χλιουνάκης**

Το κείμενο που ακολουθεί καταπιάνεται με θέματα της Εκπαίδευσης. Η διαβόητη **αξιολόγηση** των εκπαιδευτικών, ανοιχτό μέτωπο αντιπαράθεσης του εκπαιδευτικού κινήματος με την κυβέρνηση και τη νεοφιλελεύθερη πολιτική, είναι το πρώτο. Το δεύτερο θέμα μας, δυστυχώς, δε λέει να ανοίξει. Ο γόρδιος δεσμός των **Πανελλαδικών Εξετάσεων** συνεχίζει, ανέγγιχτος, να σφίγγει το λαιμό των παιδιών, των οικογενειών, του Σχολείου.

Η ενασχόληση με τα θέματα αυτά οδηγεί, αναπόφευκτα, σε συζήτηση για κεντρικά προβλήματα του κινήματος και της Αριστεράς. Καλόδεκτη η πρόκληση, σε μια στιγμή που διασταυρώνονται μεγάλες ελπίδες και φόβοι. Η λαϊκή αντίδραση στο σοκ της κοινωνικής καταστροφής, ενστικτώδης και χαοτική, ανέτρεψε τους πολιτικούς συσχετισμούς, ανακάτεψε τα νερά, έφερε στην επιφάνεια -ανάμεσα στα άλλα- τα πολύτιμα θραύσματα μιας νέας ριζοσπαστικοποίησης, μια ασημάτιστη νέα ελπίδα. **Να πάρει η Ελπίδα σχήμα και μορφή**, με την ώσμωση και τη σύγκλιση απόψεων, ρευμάτων, τάσεων, αγωνιστών για την αναγκαία και παρακινδυνευμένη, ρεαλιστική και αβέβαιη Αριστερή Στροφή. Αυτό είναι, θεωρώ, το κρίσιμο διακύβευμα της περιόδου.

Δυστυχώς τα πράγματα φαίνεται να κινούνται σε διαφορετική κατεύθυνση. Η επιταχυνόμενη δεξιόστροφη πορεία της ηγεσίας του ΣΥΡΙΖΑ, με την αφόρητη εκλογολαγνεία και την καταστροφική αμεριμνησία της είναι η μια όψη, η κυρίαρχη. Από την άλλη, η αδυναμία της ριζοσπαστικής Αριστεράς να επηρεάσει ουσιαστικά τις εξελίξεις, ξεπερνώντας τα στερεότυπά της, τα όριά της, θέτει ένα δεύτερο ζήτημα. Βέβαια πρόκειται για διαφορετικής τάξης προβλήματα, θα ήταν άδικο και αστείο να σταθούμε στη μέση κρατώντας ίσες αποστάσεις. Όμως, αν θέλουμε να κατανοήσουμε βαθύτερα τις αιτίες των δυσκολιών που σήμερα αντιμετωπίζουμε, θα πρέπει να εξετάσουμε προσεκτικά τον τρόπο με τον οποίο δυνάμεις τόσο διαφορετικές, όπως ο ΣΥΡΙΖΑ και η εξωκοινοβουλευτική Αριστερά, προσεγγίζουν μεγάλα θέματα της κοινωνίας και του κινήματος, όπως αυτά που μαζί τους θα καταπιαστούμε. Ίσως οι δύο «κακοί» της ιστορίας να μη βρίσκονται σε αντιδιαμετρικές θέσεις...

Αξιολόγηση: αναπάντητη πρόκληση;

Σε πρώτη ματιά το ερώτημα φαίνεται άτοπο. Έχουν γίνει αρκετά και έχουν ειπωθεί πολύ περισσότερα τα τελευταία δύο χρόνια. Το καθαρό ΟΧΙ των εκπαιδευτικών απέναντι σε μια επιχείρηση που από την αρχή αποκαλύφθηκε, άσχετη με οποιοδήποτε εκπαιδευτικό στόχο, ένα σαφάρι κυνηγών κεφαλών, ήταν αναγκαίο και επιβεβλημένο. Ακόμη όμως κι αν ο συνειρμός **αξιολόγηση - απόλυση** δεν ήταν τόσο ισχυρός στο μυαλό του εκπαιδευτικού, ακόμη κι αν δεν υπήρχαν οι τερατώδεις ποσοστώσεις, ακόμη κι αν ήταν κάπως δελεαστικό το περιτύλιγμα και πάλι η στάση του εκπαιδευτικού κινήματος και της Αριστεράς δε θα μπορούσε να είναι διαφορετική. Τα ερωτήματα **ποιος** και **-κυρίως- με ποιο μέτρο αξιολογεί;** είναι καταλυτικά. Από όλα όσα έχουν ειπωθεί θέλουμε να επαναλάβουμε αυτό που θεωρούμε βασικό:

Η εκπαίδευση είναι ένα συλλογικό εγχείρημα, ιδιαίτερα ευαίσθητο σε ένα πλήθος κοινωνικών επιρροών, το αποκρυστάλλωμα του οποίου παίρνει τελικά ατομικό, ιδιαίτερο περιεχόμενο για κάθε έναν από τους

αποδέκτες, τους μαθητές μας. Από τον απλό αλφαριθμητισμό, μέχρι την κατάκτηση προωθημένων γνώσεων και την ανάδειξη κλίσεων και ταλέντων, από το να μπορείς να ανέχεσαι τους άλλους μέχρι την ικανότητα της συνεργασίας και την απόλαυση της επικοινωνίας, η βεντάλια των μορφωτικών στόχων ξεδιπλώνεται πλατιά. Πού θα στοχεύσουμε σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση, απέναντι σε κάθε ξεχωριστό νέο άνθρωπο; Εγχειρίδια με κανόνες γενικής χρήσης δε βοηθούν εδώ, παρεκτός αν δε μιλάμε για μόρφωση και εκπαίδευση παρά για κατάρτιση και μαθητεία. Τελικά **κάθε προσπάθεια αποτίμησης της μορφωτικής - εκπαιδευτικής προσπάθειας με ενιαίο, ποσοτικό μάλιστα, μέτρο σέρνει αναπόφευκτα την Παιδεία σε προκρούστεια κλίνη**. Μαρτυρίες γι' αυτό θα βρούμε πολλές σε όσα συμβαίνουν στα σχολεία σήμερα...

Δεν είναι άσκοπο να επαναλαμβάνονται αυτά σε μια στιγμή που οι περισσότεροι φαίνεται να πιστεύουν ότι η μεγάλη μπόρα έχει περάσει, ότι αρκεί να περιμένουμε το τζίνι που θα βγει από τη σχισμή της κάλπης. Όμως το μέτωπο είναι ανοικτό σήμερα! Η κυβέρνηση προχωρά χωρίς αναστολές, έχοντας διαμορφώσει το απαραίτητο νομικό πλαίσιο και μια καλά επεξεργασμένη, βήμα - βήμα τακτική. Και το σημαντικότερο: **αυτή η βαλίτσα θα πάει μακριά!** Η πλήρης ευθυγράμμιση του Δημοσίου, ιδιαίτερα της Εκπαίδευσης, στους στόχους, τις μεθόδους και τις μορφές οργάνωσης της καπιταλιστικής επιχείρησης είναι κομβικός στόχος για το νεοσυντηρητικό εγχείρημα και η προώθησή του δε συναρτάται αποκλειστικά με μια συγκεκριμένη κυβέρνηση. Πολλοί είναι οι «πρόθυμοι» και αρκετοί οι δρόμοι από τους οποίους θα σπεύσουν. Σημειώνουμε μόνο το ενδεχόμενο, στο κοντινό μέλλον, το θέμα αυτό να αποτελεί προνομιακό πεδίο μιας συντηρητικής αντιπολίτευσης που θα απευθύνεται σε λαϊκά στρώματα, κρούοντας ευαίσθητες χορδές.

Μπορούμε λοιπόν να κουβαλήσουμε τη βαλίτσα; Όπως είδαμε έχουν γίνει αρκετά. Κι όμως ... **κάτι λείπει!** Δυστυχώς, αυτό που λείπει δεν είναι απλά ένα μέρος, έστω και σημαντικό, του όλου. Είναι μάλλον το ζωογόνο στοιχείο που θα έδινε νεύρο και δύναμη στην όλη μας προσπάθεια. Όσο μπορώ καθαρότερα θα διατυπώσω τα **αφετηριακά ερωτήματα**:

i. Αν όντως το εκπαιδευτικό εγχείρημα είναι μια δραστηριότητα που δε χωρά σε προκατασκευασμένα καλούπια, που σ' αυτήν -όπως και στη μάθηση- εξέχουσα θέση έχουν ο πειραματισμός, το λάθος και ο αναστοχασμός. τότε δεν είναι αναγκαίο να υπάρχει στη σχολική καθημερινότητα χώρος για την κριτική αυτοεξέταση, τη διορθωτική παρέμβαση, τη στήριξη, την αναγνώριση, την κοινοποίηση της θετικής πείρας; Αν το εκπαιδευτικό εγχείρημα είναι πρωταρχικά συλλογικό έργο, τότε είναι θεμιτό να αφήνονται όλα τα παραπάνω στην πρωτοβουλία και στην καλή πρόθεση κάθε μεμονωμένου εκπαιδευτικού; Ποιος είναι ο ρόλος του Συλλόγου Διδασκόντων, της Παιδαγωγικής Συνεδρίασης, του Σχολικού Συμβουλίου κ.λπ. στη σχολική ζωή και ποιος θα μπορούσε να είναι;

ii. Η Παιδεία είναι το κατ' εξοχήν κοινωνικό αγαθό, πρωταρχικό δικαίωμα όλων των ανθρώπων. Οι άμεσοι πάροχοι του αγαθού αυτού δεν έχουν άραγε την υποχρέωση της λογοδοσίας; Μιλάμε βέβαια για **κοινωνική λογοδοσία**, όχι για τον γραφειοκρατικό διοικητικό έλεγχο των «ανωτέρων αρχών», τόσο ασφυκτικό όσο ανώφελο και επιζήμιο επί της ουσίας. Αλήθεια, σε ποιον δίνουμε λογαριασμό για όσα πασχίζουμε στην τάξη;

Αν είναι εύλογα τα παραπάνω ερωτήματα πρέπει να προχωρήσουμε πολλά βήματα μπροστά από το σημείο που βρισκόμαστε σήμερα. Μιλώντας πάλι ξεκάθαρα:

Η συλλογική αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου από την ίδια τη σχολική κοινότητα, μέσα στο σχολείο θα έπρεπε να είναι από τα βασικά σημεία των θεσμικών διεκδικήσεων αλλά και της κινηματικής μας πρακτικής. Ο Σύλλογος Διδασκόντων (σήμερα, τις περισσότερες φορές, μια συλλογή υπογραφών απαραίτητων για την τυπική επικύρωση διοικητικών πράξεων) πρέπει να είναι σε θέση **να θέτει στόχους**, να ελέγχει την πορεία της υλοποίησής τους, να παρεμβαίνει υποστηρικτικά και διορθωτικά. Η Παιδαγωγική Συνεδρίαση (σήμερα, τις περισσότερες φορές: «αγγαρεία! άντε να τελειώνουμε...» θα έπρεπε να έχει τα παραπάνω ως κύριο αντικείμενό της. Σήμερα ακόμη, τοπικά και πειραματικά, κάποιες ΕΛΜΕ, κάποιιοι Σύλλογοι, θα μπορούσαν να δοκιμάσουν...

Δε διατυπώνω κάποια επεξεργασμένη πρόταση. Όμως είναι αναγκαίο, νομίζω, να αναφερθώ σε κάποιες αρχές:

- Δε μιλάμε για μια κλειστή, εσωτερική διαδικασία. Το Σχολείο οφείλει να αφήνει, διαρκώς, τον εαυτό του έκθετο στον κοινωνικό έλεγχο και την κριτική. Οι γονείς βέβαια αλλά και οι φορείς της συνοικίας, ο Δήμος ... είναι πολλοί αυτοί με τους οποίους πρέπει να μιλάμε. Τα social media προσφέρουν σήμερα, σ' αυτό το πεδίο, νέες δυνατότητες. Δεν ωραιοποιούμε καταστάσεις κι ούτε πιστεύουμε ότι το Σχολείο πρέπει να άγεται και να φέρεται, κάθε άλλο! Οι προκαταλήψεις, τα στερεότυπα, οι αγκυλώσεις, τα μικροσυμφέροντα υπάρχουν πάντα στον κοινωνικό περίγυρο, είναι η βάση δυσάρεστων, κάποτε πραγματικά επιζήμιων παρεμβάσεων. Δεν κερδίζουμε τίποτα όμως κλείνοντας τις πόρτες.
- Ο συλλογικός αυτοέλεγχος και η λογοδοσία δε μπορεί να σχετίζονται με τη μισθολογική ή τη βαθμολογική εξέλιξη των εκπαιδευτικών, τουλάχιστον της μεγάλης πλειοψηφίας τους[1]. Πριμ και bonus δε χρειάζονται στην Εκπαίδευση• κι αυτό δεν είναι αφελής ρομαντισμός. Αν καθημερινά πρέπει να αφήνεις κάτι από τον εαυτό σου, μπροστά σε παιδιά και εφήβους, γρήγορα αντιλαμβάνεσαι ότι η αναγνώριση, η εκτίμηση, ο σεβασμός, η αγάπη είναι, από μόνα τους, πανίσχυρες προωθητικές δυνάμεις, για όποιον μπορεί, σε κάποιο βαθμό, να τα κερδίσει. Κάθε άλλη προσέγγιση θα έστελνε το όλο εγχείρημα κατά διαβόλου, μετατρέποντας σε πεδίο ανταγωνισμού το χώρο που, κατ' εξοχήν, πρέπει να κυριαρχείται από τη συναδελφική αλληλεγγύη. Πολύ περισσότερο, δε μπορεί να θεωρηθεί μια τέτοια διαδικασία ως μέσο για τον εξοστρακισμό, από την Εκπαίδευση, των «ακατάλληλων». Αξίζει να τονίσουμε, στο σημείο αυτό, ότι ο φτηνός τηλεοπτικός πρετεντερισμός, συχνά και σκόπιμα, συγχέει το Εκπαιδευτικό Έργο με τον Πειθαρχικό Κώδικα ή και την Ποινική Νομοθεσία. Εδώ, βέβαια, αναφερόμαστε στο πρώτο και για τον Καιάδα δεν είναι κανείς. Προχωρούμε όλοι μαζί, συνεργαζόμενοι και αλληλοδιδασκόμενοι [2].
- Απολύτως απαραίτητη προϋπόθεση, για να έχει ο συλλογικός κριτικός αυτοέλεγχος νόημα και αποτελεσματικότητα, είναι να ακούγεται η φωνή των μαθητών, στα πλαίσια του [3]. Από τη δοκιμασία, είναι σίγουρο, θα κερδίσουν τελικά *όλοι!* Οι διδάσκοντες θα έχουν περισσότερες αφορμές και κίνητρα να σκεφτούν πάνω στην καθημερινή λειτουργία και πρακτική τους. Για τα παιδιά θα είναι σίγουρα μια σπουδαία *παιδευτική εμπειρία.* Ας τολμήσουμε...

Πρέπει να έχει γίνει καθαρό ότι εκείνο στο οποίο κυρίως θέλουμε να συμβάλουμε δεν είναι ο εξοπλισμός του κινήματος, για τις ανάγκες μιας σοβαρής δημόσιας αντιπαράθεσης, στην οποία φοβόμαστε ότι θα βρίσκονταν ιδιαίτερα ευάλωτο. Είναι οι ίδιες οι «εσωτερικές» ανάγκες ενός κινήματος που οφείλει να επιδιώκει διαρκώς την αναζωογόνησή του, *απέναντι σε ποικιλώνυμες αλλοτριώσεις.* Εξηγούμαστε:

Η θέση του δασκάλου δεν είναι, βέβαια, παρόμοια με αυτήν του εργαζόμενου σε μια χρεοκοπημένη, κακοδιοικούμενη και με κακή φήμη επιχείρηση. Αυτό που εκείνος παράγει είναι, σε κάθε περίπτωση, τμήμα του εαυτού του. Όλα τα «στραβά» ενός ταξικού και αναχρονιστικού εκπαιδευτικού συστήματος, ενός εχθρικού και συκοφαντημένου Σχολείου, εισπράττονται, από το παιδί και το γονιό, μέσα από το δάσκαλο, από το πρόσωπο, το σώμα, το μυαλό του δασκάλου. Είναι εύκολο να συμφωνήσουμε σ' αυτά, είναι δύσκολο όμως να αναλογιστούμε τις συνέπειες πάνω στους ανθρώπους που περνούν τη ζωή τους ακολουθώντας καθημερινά το Σχολείο σε μια αδιάλειπτη πορεία απαξίωσης, εναλλάσσοντας εκατομμύρια φορές, ασυναίσθητα, τους ρόλους του θύτη και του θύματος. Να λοιπόν που στο σχολείο συναντάμε, τόσο συχνά, στάσεις και συμπεριφορές που μας θυμώνουν και μας πληγώνουν. Από τον «ιδιαιτερά» που έρχεται και φεύγει βιαστικά, σ' εκείνον που έχει χρόνια να αλλάξει ο,τιδήποτε στο μάθημά του και δεν ξέρει, ύστερα από ένα τετράμηνο, τα ονόματα των μαθητών του, σ' αυτόν που έχει αντικαταστήσει την ευγενική προσήνεια και τη στιβαρή σοβαρότητα με τις αναίτιες αγριότητες και τις προσβολές, στον επόμενο που «στήνει στον τοίχο» το φοβισμένο γονιό που το παιδί του δεν τα καταφέρνει... Πώς θα σταθούμε απέναντι σ' όλα αυτά; Θα τα προσπεράσουμε τραβώντας πάνω τους το χαλί; Θα αφεθούμε στον «εξωτερικό αξιολογητή» και τις εκθέσεις του; Ή θα τολμήσουμε τη δύσκολη, όμως συναδελφική, συζήτηση για «τα

του οίκου μας»;

Ένα ψυχογράφημα των εκπαιδευτικών -αν ήταν δυνατόν να γίνει- πιθανότατα θα αποκάλυπτε ανάμεσά τους ένα ποσοστό ασυνείδητων, κακοποιών κ.λπ. περίπου ίδιο με αυτό που θα εντόπιζε σε οποιαδήποτε άλλη επαγγελματική ομάδα. Σημαντικά υψηλότερο όμως θα ήταν, φοβάμαι, το ποσοστό των αποθαρρημένων, απογοητευμένων, παραιτημένων, ηττημένων, ανάμεσα στους εκπαιδευτικούς. Με αυτή την πραγματικότητα πρέπει τελικά να αναμετρηθεί το κίνημά μας.

Τώρα πρέπει να ανοίξουμε τον προβληματισμό σε ευρύτερα πεδία: Η λογική που εδώ αναπτύχθηκε, τουλάχιστον τα αφετηριακά της ερωτήματα, δεν προέκυψε από κάποια μυστική έκλαμψη του γράφοντος. Στην πραγματικότητα πρόκειται για κοινούς τόπους που έρχονται και επανέρχονται στις συζητήσεις πάρα πολλών εκπαιδευτικών. Γιατί λοιπόν δε βρίσκουμε, παρά πολύ σπάνια, στον «επίσημο λόγο» του κινήματος προβληματισμούς στην κατεύθυνση αυτή; Γιατί, σχεδόν πάντα, αρχίζουμε και τελειώνουμε με την αντίθεση στους κυβερνητικούς σχεδιασμούς και την απαρίθμηση των ελλείψεων, των κενών, των άπειρων προβλημάτων του σχολείου;

Δεν αναφερόμαστε βέβαια στην εντελώς πρόσφατη περίοδο της «φουσκονεριάς». Η βιαιότητα της επίθεσης αναγκαία οδηγούσε τους πάντες στην αμυντική περιχαράκωση, απωθώντας προσωρινά κάθε δεύτερη σκέψη. Ούτε εστιάζουμε στο, στενά θεωρούμενο, συνδικαλιστικό κίνημα. Στο επίπεδο αυτό είναι λογικό να επιδρούν ισχυρότερα τα φοβικά ανακλαστικά και να προκρίνεται το «βόλεμα» στο πνιγηρό κελί από την οποιαδήποτε «περιπέτεια» [5].

Τα ερωτήματα απευθύνονται στην Αριστερά, την εκπαιδευτική και όχι μόνο. Και αγγίζουν, νομίζω, χρόνιες ανεπάρκειες και αδυναμίες υπέρβασης του συνδικαλιστικού τακτικισμού, προγραμματικά ελλείμματα και ατομία στις μάχες που αφορούν το πεδίο της καθημερινότητας. Εδώ η Αριστερά, όπως και το συνδικαλιστικό κίνημα, θα ακολουθήσει, κατά κανόνα, την πεπατημένη, μέσα στα άορατα αλλά πανταχού παρόντα δίχτυα του κοινωνικού κομπορμιισμού, ανίκανη να υπερβεί τον εαυτό της, να συγκρουστεί, να θελήσει κάτι νέο και διαφορετικό. Αυτό επαναλαμβάνεται και σήμερα, σε μια στιγμή που, ύστερα από μια καταλυτική εμπειρία, θα έπρεπε να αναζητούμε στόχους και μεθόδους σύστοιχους μ' αυτήν. *Η «πεπατημένη» είναι ο δρόμος προς το Μηδέν!*

Πανελλαδικές Εξετάσεις: Μην πειράζετε την «ιερή αγελάδα»;

Είναι, στο χρόνο του, το πρώτο θέμα για τις περισσότερες ελληνικές οικογένειες, πηγή αφόρητου άγχους. Είναι, συμφωνούν όλοι, η αδυσώπητη, σκοτεινή θεότητα που διαφεντεύει το Σχολείο, το μυαλό των δεκαεξάχρονων παιδιών, το χρόνο τους, τη σχέση τους με τη μάθηση και τη γνώση. Κι όμως το πρόβλημα αυτό δε φαίνεται να απασχολεί σοβαρά την κοινωνία, ούτε καν τις εκπαιδευτικές εκφράσεις της, τη στιγμή που ετοιμαζόμαστε(;) για μια κρίσιμη αριστερή στροφή. Πώς γίνεται αυτό;...

Δε χρειάζεται να πούμε πολλά για το κόστος των παράξενων αυτών Εξετάσεων. Το *οικονομικό κόστος* τουλάχιστον, όσο μεγάλο, είναι υπολογίσιμο. Για την κρατική μηχανή, αλλά κυρίοτατα για το λαϊκό νοικοκυριό που «θα κάνει το σκ... παξιμάδι» για να ανταπεξέλθει. Κι ας είναι ο γονιός άνεργος, κι ας λείπουν τα στοιχειώδη... Ανυπολόγιστο είναι το *ψυχολογικό κόστος*, οι συνέπειες στην αυτοεικόνα, στην προσωπικότητα των πιο ευαίσθητων από τα παιδιά μας [6]. Μεγαλύτερη ακόμη είναι η *μορφωτική ζημιά*, εδώ οι συνέπειες είναι κυριολεκτικά σαρωτικές. Μόνο η γλώσσα ενός εφήβου θα μπορούσε, τόσο περιεκτικά, να συνοψίσει:

‘Ό,τι δίνουμε, το μισούμε! Ό,τι δεν δίνουμε, το κάνουμε delete

Πάρτε τα!... έτσι ωραία που τα φτιάξατε...

Κοστίζει κάτι παραπάνω, αλλά αξίζει! Η αποσάθρωση του Σχολείου. Ο πλήρης σχεδόν αποκλεισμός των λαϊκών στρωμάτων από το Πανεπιστήμιο. Η αποκολοκύνθωση μεγάλου μέρους του φοιτητικού πληθυσμού. Ένα κύμα απομόρφωσης που τις συνέπειές του δεν έχουμε ακόμη πλήρως αισθανθεί και συνειδητοποιήσει

[7].

Γιατί συμβαίνουν όλα αυτά; Ας δούμε προσεκτικά τον σκοπό των Εξετάσεων –όχι κρυμμένο και ανομολόγητο αλλά φανερό και επίσημα διατυπωμένο. Είναι η διάταξη όλων των παιδιών μιας ευρύτατης ομάδας –«δέσμης» ή «επιστημονικού πεδίου» ή όπως αλλιώς- σε μια φθίνουσα σειρά, ένα προς ένα. Οι Γενικής Εξετάσεις είναι **διατακτικές**.

Στο σημείο αυτό ένας «εξωτερικός παρατηρητής» θα αναπηδούσε φωνάζοντας: «Μα δεν αντιλαμβάνεστε ότι αυτό που κάνετε, σε παιδιά δεκαέξι χρονών, είναι το χειρότερο, το πιο αντιπαιδαγωγικό που μπορεί να φανταστεί κανείς και, ταυτόχρονα, ένα παντελώς ανόητο και παράλογο εγχείρημα;». Σ' αυτή την παρέμβαση μια και μόνη είναι η ειλικρινής απάντηση που θα μπορούσε να δοθεί: «Καταλαβαίνουμε απόλυτα. Όμως... **βολεύει!**»

Βολεύει, όχι μόνο τους φροντιστηριάρχες και τους μεγαλοϊδιοιτεράδες που συνεχίζουν να πλουτίζουν ύστερα από τα άπειρα «συντριπτικά κτυπήματα» που έχουν καταφέρει στην παραπαιδεία τόσοι και τόσοι υπουργοί και κυβερνήσεις.

Βολεύει, δυστυχώς, ένα μεγάλο μέρος της εκπαιδευτικής κοινότητας, ακόμη κι αν δεν καρπώνεται κάποιο αξιόλογο υλικό όφελος. Έχει βρει ένα ρόλο, επιτελεί μια σημαντική λειτουργία εντός του συστήματος αυτού [8]. Βολεύει την ευρύτερη κοινωνία. Όσο τερατώδης και ανθρωποβόρα κι αν είναι η διαδικασία, *είναι όμως εύτακτη και, κυρίως, ελεγχόμενη*. Το κράτος έχει δημιουργήσει ένα ογκώδη μηχανισμό γι' αυτό το σκοπό και δαπανά, απλόχερα, χρήματα και εργατοώρες.

Έτσι εξασφαλίζεται το περίφημο αδιάβλητο το μοναδικό, αλλά πανίσχυρο θετικό του συστήματος. Η κοινωνία δεν μπορεί να λειτουργήσει χωρίς ένα ελάχιστο σιγουριάς για τα σοβαρά θέματα. Στην περίπτωση μας το έχει. Το κράτος βολεύεται περισσότερο απ' όλους. Από τις πολλές λειτουργίες του ελεγχόμενου θεσμού οι *ιδεολογικές* είναι εκείνες που αξίζει να αναδειχθούν εδώ. Μπορεί κανείς να φανταστεί αποτελεσματικότερο μηχανισμό προσαρμογής της νέας γενιάς, μαζικά, στις νόρμες μιας κοινωνίας που πρωταρχικά είναι *ανταγωνιστική*;

Δεν είναι λοιπόν ανεξήγητο το παράδοξο, ένας θεσμός που, θεωρητικά, συγκεντρώνει τη γενική κατακραυγή, να στέκεται αλώβητος, με επιφανειακές, αστείες, ανακυκλούμενες μικροδιορθώσεις [9], αφήνοντας πίσω υπουργούς, κυβερνήσεις, καθεστώτα, εποχές [10]. Ούτε είναι ακατανόητος ο σεβασμός, δεισιδαιμονικού χαρακτήρα, με τον οποίο περιβάλλεται αυτός ο θεσμός [11] από πολλούς απ' αυτούς που θα έπρεπε να τον καταγγέλλουν και να τον αντιμάχονται. Αληθινά ... *ιερή αγελάδα*. Μόνο που η αγελάδα αποδείχτηκε *αδηφάγα λάμια*. Το θεοποιημένο τέρας καταβροχθίζει οικογενειακά εισοδήματα και νεανικά όνειρα. Καταβροχθίζει αδιάκοπα το Σχολείο και ό,τι προσπαθούν να κτίσουν μέσα σ' αυτό οι άνθρωποι του, οι ανήσυχοι δάσκαλοι, με το μεράκι και την αγωνία τους. Σε αυτούς που θρηνούν, σαν αποπλανημένες κορασίδες, την απαξίωση του Σχολείου θα πούμε ότι το Σχολείο δεν είναι, ούτε θα μπορούσε να είναι, ούτε θα έπρεπε να είναι ο κύριος τόπος προετοιμασίας των μαθητών για τέτοιες, **διατακτικές** όπως τις ονομάσαμε εξετάσεις. Το *φροντιστήριο* είναι πλασμένο γι' αυτή τη δουλειά και, εύλογα, μαθητές και γονείς τρέχουν σ' αυτό αποφεύγοντας, όσο μπορούν, το δύσμοιρο σχολείο. Αυτή είναι η πραγματικότητα κι ως μην μπερδεύουμε αιτίες με αποτελέσματα.

Η ολοσχερής κατίσχυση του φροντιστηρίου απέναντι στο σχολείο, της κατάρτισης απέναντι στη μόρφωση, του εμπορίου κονσέρβας απέναντι στην απλόχερη, ανάργυρη διδαχή έρχεται όταν οι ίδιοι οι εργάτες της Παιδείας, οι δάσκαλοι, όχι απλά προσαρμόζονται –πράγμα αναπόφευκτο- στους κανόνες και τους τρόπους του συστήματος αυτού αλλά τους εσωτερικεύουν, τους υιοθετούν ως μέτρο της δικής τους αξίας. Το σχολείο οφείλει όχι απλά να υποτάσσεται στο φροντιστήριο αλλά και να το μιμείται, καλός δάσκαλός είναι αυτός που αντιγράφει τον φροντιστή [12]. Πόσο απέχουμε από αυτό το σημείο-μηδέν; Ας σκεφτεί καθένας.

Αν σταθήκαμε τόσο πολύ στην έκταση και το βάθος της κοινωνικής αποδοχής αυτής της φρίκης είναι γιατί μόνο με τον τρόπο αυτό μπορούμε να καταλάβουμε τη χρόνια αδυναμία του εκπαιδευτικού κινήματος και της Αριστεράς να αναδείξουν το θέμα, να αρθρώσουν λόγο, να δώσουν έστω μια πραγματική μάχη σ' ένα μέτωπο που έχουν -υποτίθεται- δυνάμεις και στο οποίο δίνουν -στα λόγια- απόλυτη προτεραιότητα. Ο αντίλογος στην παραπάνω διαπίστωση θα ξεκινήσει, σίγουρα, θυμίζοντας τη σταθερή θέση της ριζοσπαστικής Αριστεράς -που επαναλαμβάνεται και στο πρόγραμμα του ΣΥΡΙΖΑ. Πρέπει να σταθούμε για λίγο.

Ελεύθερη πρόσβαση - πού;

Το άρωμα της Απελευθερωτικής Ουτοπίας, στον προγραμματικό λόγο της ριζοσπαστικής Αριστεράς, καθόλου δεν είναι ανεπιθύμητο. Ζωογόνο πνεύμα, ανεβάζει τη σκέψη των αγωνιστών πάνω από τους άθλιους σημερινούς περιορισμούς, για να αντικρύσει καθαρότερα τη Μελλοντική Δυνατότητα και να επιστρέψει, ενδυναμωμένη, στο τραχύ έδαφος της πραγματικότητας. Έχει αξία λοιπόν -μεγάλη μάλιστα- η διακήρυξη της ανατρεπτικής αντισυστημικής πρωτοπορίας για την ελεύθερη είσοδο στο Πανεπιστήμιο -όχι βέβαια αυτό του Φορτσάκη- και τη διάχυση της γνώσης στην κοινωνία.

Δεν ισχύουν τα ίδια αν αναφερόμαστε στις προγραμματικές θέσεις ενός κόμματος εξουσίας -όπως εμφανίζεται σήμερα ο ΣΥΡΙΖΑ. Εδώ η θέση για ελεύθερη πρόσβαση στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση μοιάζει περισσότερο με βιαστική και πρόχειρη προσπάθεια να πάρουμε τώρα τα χέρια μας από την καυτή πατάτα και βλέπουμε μετά... Χωρίς αμφιβολία η ελεύθερη πρόσβαση κάλλιστα μπορεί, σήμερα κιόλας, να επιτραπεί σε κάποιες Σχολές ή Τμήματα των ΑΕΙ και των ΤΕΙ. Σε αρκετές άλλες μπορούμε να έχουμε αρκετά μεγαλύτερο αριθμό εισακτέων. Αν όμως μιλάμε για ένα γενικό κανόνα τότε τα πράγματα αλλάζουν. Αλήθεια, τι έχουν να κερδίσουν οι χιλιάδες νέοι που, νωρίς - νωρίς, αντικρύζουν τις «κλειστές πόρτες» από την ελεύθερη εγγραφή -περί αυτού πρόκειται- στα μητρώα μιας Σχολής; Μόνο το να λογαριάζονται, για λίγα χρόνια, «φοιτητές» και όχι άνεργοι στις στατιστικές. Και το σημαντικότερο: Η διακήρυξη αυτή είναι από εκείνες που η υλοποίησή τους μπορεί, άνετα, να μετατοπίζεται, χρονικά, στο υπερπέραν. Ας λείπει το βύσσινο... κι ας είμαστε περισσότερο σοβαροί απέναντι στην αγωνία της νεολαίας!

Τι μπορεί να γίνει λοιπόν; Υπάρχει λύση βέβαια, όμως βρίσκεται...

έξω από το Σχολείο!...

Αυτή, νομίζω, θα έπρεπε να είναι ο στόχος μιας πραγματικά μαχητικής διεκδίκησης.

Αν πρέπει να διατηρηθούν Γενικές Εξετάσεις στη Μέση Εκπαίδευση -πιστεύω ότι είναι αναγκαίο, όσο το επίπεδο και το κύρος του Δημόσιου Σχολείου βρίσκονται στα σημερινά επίπεδα-τότε μιλάμε για εξετάσεις ριζικά διαφορετικές από τις σημερινές. Για εξετάσεις **διαπιστωτικές**: ελέγχουν και διαπιστώνουν ότι ο Χ μαθητής έχει τον Α γνωσιακό εξοπλισμό και συγκρότηση, επομένως μπορεί να ξεκινήσει στο Τ επιστημονικό πεδίο[13]. Παραπέρα, σε ποια Σχολή θα σπουδάσει τελικά ο συγκεκριμένος, σε ποιο Τμήμα, σε ποια πόλη... όλα αυτά δεν μπορεί να είναι αποστολή, ευθύνη και βάρος του Λυκείου. Πρέπει να αποφασίζονται σε άλλη φάση της ζωής και της πνευματικής ανάπτυξης του νέου ανθρώπου, οπωσδήποτε μέσα στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση.

Οι αντιρρήσεις στην παραπάνω λογική ασφαλώς έχουν να κάνουν με το διαβόητο αδιάβλητο, τον πολύτιμο μανδύα του ιερού τέρατος που πρέπει να εξοντώσουμε. Ένας περισσότερο αποκεντρωμένος μηχανισμός, στην ευθύνη του Πανεπιστημίου προσφέρει σίγουρα λιγότερες εγγυήσεις απ' όσες ο σημερινός γραφειοκρατικός - διοικητικός κέρβερους. Υπάρχουν κίνδυνοι... Όσο βάσιμες και καλοπροαίρετες κι αν είναι οι αντιρρήσεις οφείλουμε, πιστεύω, να τις προσπεράσουμε. Αν το πανεπιστημιακό σύστημα της χώρας δεν είναι σε θέση να επωμισθεί μια τέτοια ευθύνη τότε... Τότε ο Φορτσάκης είναι ο ενδεδειγμένος, ισόβιος, πρύτανης και η χώρα -που θα έσχιζε τα μνημόνια και θα

διέγραφε, μονομερώς, το χρέος- χρειάζεται επειγόντως ένα, με διευρυμένες εξουσίες, gauleiter.

Τι θα μπορούσαμε να περιμένουμε από μια αριστερή κυβέρνηση σ' αυτό το κεντρικής σημασίας, υπερώριμο και κατεπείγον ζήτημα; Όχι βέβαια ένα βιαστικό βήμα στο ναρκοπέδιο. Ένα λάθος, μια «στραβή», θα μπορούσε να σημάνει πραγματικό όλεθρο. Θα απαιτούσαμε όμως *αμέσως* να τεθεί το θέμα σ' ένα ανοικτό, ευρύτατο *δημόσιο διάλογο*, προκαθορισμένης χρονικής διάρκειας (ένα έτος;) στον οποίο όλοι θα υποχρεώνονταν να καταθέσουν τις απόψεις τους. Μετά... θα είναι η ώρα της πράξης.

Ας γίνονταν αυτό...

Καταπιαστήκαμε με δυο «μικρά»(;) ζητήματα για να αγγίξουμε ένα «μεγάλο». Η αδυναμία, η ανεπάρκεια της Αριστεράς είναι το μεγάλο θέμα. Την αντιλαμβανόμαστε καθαρά τη στιγμή που άνοιξε το παιχνίδι, *τη στιγμή που αποκρυσταλλώνεται μια μεγάλη, πανκοινωνική εμπειρία, ίσως την πιο σημαντική στιγμή στον ορίζοντα της ζωής πολλών από μας.*

Ασφαλώς δεν είναι στο χέρι μας να γεμίζουμε δρόμους και πλατείες κατά βούληση. Όμως αυτό έγινε και γέννησε Ελπίδα. Η *μορφοποίηση της Ελπίδας* είναι μια ευθύνη, ένα ιστορικό καθήκον δικό μας, *αυτό είναι(;) στο χέρι μας.* Όμως πρέπει να αναμετρηθούμε με τη ζόρικη καθημερινότητα, να βρεθούμε μαζί για να αναδείξουμε τα καινούρια «θέλω» που ξεπερνούν κατά πολύ το «θέλω πίσω το μισθό μου» και δίνουν συγκεκριμένο περιεχόμενο στην ανανεωμένη απαίτηση για περισσότερη *Αλληλεγγύη, Αξιοπρέπεια, Δικαιοσύνη.*

Αλλάξτε τη ζωή κραυγάζει από το '68 ο Μάης της Ελπίδας. Όμως εμείς...

πίσω απ' τον Ζάγρο εδώ, από τα Φράατα πέρα [14]

φαίνεται να μη μπορούμε να το ακούσουμε. Κάποιοι, οι περισσότεροι, αρμενίζουν πλησίτοι προς το λιμάνι της ευτυχίας, αμέριμνοι σ' ένα πέλαγος γεμάτο θανατερές ξέρες και σκυλόψαρα. Άλλοι, που από την αρχή διάλεξαν να προσπαθήσουν να σηκώσουν βάρος μεγαλύτερο απ' όσο τους αναλογούσε, φαίνεται σήμερα να πιέζονται από το βάρος των ίδιων των προσδοκιών τους και να κλείνονται στο οχυρό, όπου μπορούν ελεύθερα να παίζουν με τις λέξεις. Όλοι αποδεικνυόμαστε ανεπαρκείς στο να δεθούμε στενότερα με την κοινωνία, για να αναμετρηθούμε με τον συντηρητισμό και τον κομφορμισμό της... Και το δικό μας...

Η δυσθυμία που διαπερνά το κείμενο δε θα σκανδαλίσει, ελπίζω, εκείνους που έχουν μάθει να *αντιτάσσουν την αισιοδοξία της θέλησης στην απαισιοδοξία της κατανόησης[15]* .

Συμμετέχουμε όλοι σε *αμφίβολη μάχη.*

Γιάννης Χλιουνάκης

thersit2@otenet.gr

[1] Το θέμα της επιλογής των στελεχών (Διευθυντών, Υποδιευθυντών κ.λπ.) με όλη τη σημασία του, είναι έξω από τον ορίζοντα του γράφοντος.

[2] Δε γίνεται να αγνοήσουμε εκείνους τους ανθρώπους που για αντικειμενικούς λόγους δεν είναι σε θέση, μακροπρόθεσμα ή και οριστικά, να αναλάβουν διδακτικά καθήκοντα. Υπάρχει εδώ μια «σκοτεινή ζώνη», με ασαφές, τουλάχιστον, νομικό πλαίσιο, στην οποία οι πελατειακές σχέσεις και τα «δίκτυα προστασίας» λαθροβιούν. Τα τραγικά, κυριολεκτούμε, περιστατικά είναι αρκετά. Επιτέλους να γίνει σεβαστή η υπόσταση, η βούληση και, προπαντός, η αξιοπρέπεια των ανθρώπων

[3] Μιλώντας, τουλάχιστον, για το Λύκειο.

[4] Πολύ περισσότερο επειδή, κάποιες φορές, αφορούν εμάς τους ίδιους!

[5] Είναι καθαρό σε μας ότι αρκετοί συνάδελφοι θα προτιμούσαν τον Επιθεωρητή στη τάξη τους από το να εκτεθούν σε μια κριτική διαδικασία στην οποία θα συμμετείχαν οι συνάδελφοι και οι μαθητές τους.

[6] Ας θυμηθούμε ότι, κάθε φορά, καταχωρούμε στα στατιστικά μας κάποιες εφηβικές αυτοκτονίες!

[7] Δεν αγνοούμε βέβαια, ότι όλα τα δεινά που αναφέρθηκαν είναι συνέπειες και εκφράσεις των κοινωνικοταξικών σχέσεων. Όμως και οι βαθύτερες αιτίες επιδρούν στην «επιφάνεια» μέσα από συγκεκριμένους μηχανισμούς και θεσμούς. Περί αυτού πρόκειται

[8] Μέχρι τα χρόνια της Δικτατορίας το Σχολείο, το τότε Γυμνάσιο, επιτελούσε μια πολύ σημαντική, στις τότε συνθήκες, λειτουργία. Αυτήν του ελέγχου -αυταρχικού βέβαια- της, μέσω της εκπαίδευσης, ανοδικής κοινωνικής κινητικότητας. Από τις αρχές της δεκαετίας του '70 φάνηκε καθαρά ότι η Μέση Εκπαίδευση επρόκειτο να ανοίξει στα λαϊκά στρώματα. Πολύ σύντομα αυτό έρχεται -με την εξαίρεση κάποιων περιθωριοποιημένων κοινωνικών ομάδων. Όμως τώρα η στρόφιγγα έχει κλείσει, καμιά κοινωνική αναβάθμιση δε σηματοδοτεί η φοίτηση στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Οπότε....

[9] Ο νέος ρόλος του Σχολείου δε θα αναφέρεται πια σ' αυτό το ίδιο. Θα είναι βοηθητικό προσάρτημα του εξεταστικού μηχανισμού.

τέσσερα ή έξι ή περισσότερα μαθήματα, δέσμες ή πεδία κ.λπ.

[10] Υπάρχει παράδειγμα κρατικού εξεταστικού συστήματος που, ταυτισμένο με το καθεστώς, επιβίωσε μέσα στις ... χιλιετίες. Είναι οι περίφημες εξετάσεις των μανδρινών της αυτοκρατορικής Κίνας. Όταν, στις αρχές του προηγούμενου αιώνα, οι τακτικές εξετάσεις δε στάθηκε δυνατό να πραγματοποιηθούν, όλοι συνειδητοποίησαν ότι η αιώνια Αυτοκρατορία μετρούσε μέρες. Λέτε να ακολουθούμε το παράδειγμά τους;

[11] «... ο μόνος που στέκεται ακόμη όρθιος στην ελληνική κοινωνία...» Πρόκειται για διατύπωση συνδικαλιστή εκπαιδευτικού... Δυστυχώς!

[12] Είναι χαρακτηριστική η περίπτωση ... πρότυπου ιδιωτικού Λυκείου που στη Γ' τάξη εξαφάνισε πλήρως τα μαθήματα Γενικής Παιδείας, τοποθετώντας στη θέση τους ώρες φροντιστηριακής προετοιμασίας. Φυσικά η πελατεία του συγκεκριμένου... εκπαιδευτηρίου επικρότησε και επιβράβευσε τον... πρωτοπόρο επιχειρηματία.

[13] Περίπου όπως στις εξετάσεις για τα διπλώματα ξένων γλωσσών.

[14] Κ. Π. Καβάφης: Φιλέλλην

[15] Αντιγράφουμε τον Γκράμσι